

Kusketjenesten – om vigtige egenskaber og pligter for en kusk

Hippologisk Tidsskrift skrev i 1896 en artikelserie om hvervet som kusk og kuskens vigtigste peronlige egenskaber. Forfatteren giver desuden vejledning til bl.a. opseling og forspænding. Artiklen er gengivet her:

Kusketjenesten

Kusken giver sine droskeheste en godbid.

Fremfor alle andre Egenskaber maa en Kusk have Kjærlighed til Hesten og til sin Bestilling, thi herpaa beror væsentlig hele Kjørekunsten.

Er et Menneske ikke i Besiddelse af disse Egenskaber og dog vælger sig Kuskebestillingen som Erhverv, vil han næppe drive det vidt, thi kan maa være klar over, om han er i Besiddelse af en saa stor Interesse for Hesten, at den kan hjælpe ham til ikke at tabe Modet og Lysten for de mange Anstrængelser og Besværligheder, der vil bydes ham.

Og de Heste ere sikkert til at beklage, som komme i Hænderne paa en Kusk, der er ligegyldig og arbejder som en Maskine. Dristighed, Aandsnærværelse og Anlæg ere Hovedbetingelser for en Kusk, dog maa Dristigheden aldrig udarte til Dumdristighed. Ved Aandsnærværelse alene kan Kusken ofte afværge Ulykker, medens en fejsk og ikke paapasselig Kusk kan bringe Heste og Passagere i Ulykke.

Anlæg ere naturligvis givet den ene mere end den anden, men dog kan selv den mindre begavede opnaa meget ved Flid og Udholdenhed. Navnlig maa da hans Øvelser gaa ud paa for det første at vænne Øjet til Afstandsbedømmelse, for det andet maa han søge at opnaa et godt Haandelag i Linernes og Piskens Førelse.

Kuske maa i højeste Grad være opmærksom og tage Vare paa Herskabet, Hestene og det Materiel, som er givet i hans Varetægt.

En Kusk maa fornemlig bruge sine Øjne, saa han hurtigst mulig bliver orienteret, naar han befinder sig paa fremmede Steder. I Byerne maa han derfor indprente sig de vigtigste offentlige Bygninger, Pladser, Gader osv., saa han hurtigt er paa det Rene med, hvor han skal styre hen; thi intet er ubehageligere for et Herskab og fatalere for Kusken, end naar han kjører rent i Blinde og ikke ved Besked om, hvorledes han ad den korteste Vej skal naa til Maalet.

Punktlighed, Orden og Renlighed maa en Kusk strængt overholde. Det gjør altid et daarligt Indtryk, naar Redskaberne i en Stald ligge uordentlig smidt omkring og naar Ekvipagen ikke er omhyggelig gjort ren. Den smukkeste Luxusstald virker frastødende, naar ikke alt er behørigt holdt i Orden, hvorimod saavel Sagkyndige som Lægfolk føle sig behageligt berørte selv i den tarveligste Stald, naar der hersker Orden i den.

Ligeledes forholder det sig med Vognen. Et Herskab kan holde de ædleste, dyreste Heste, de eleganteste Vogne og Seletøjer – er dette kostbare Materiel ikke holdt omhyggeligt rent og behørigt pudset, saa gjør det Hele et ret værdiløst Indtryk.

En Kusk, som ikke er fuldstændig ædruelig, kan slet ikke benyttes, han maa i denne Henseende være aldeles paalidelig.

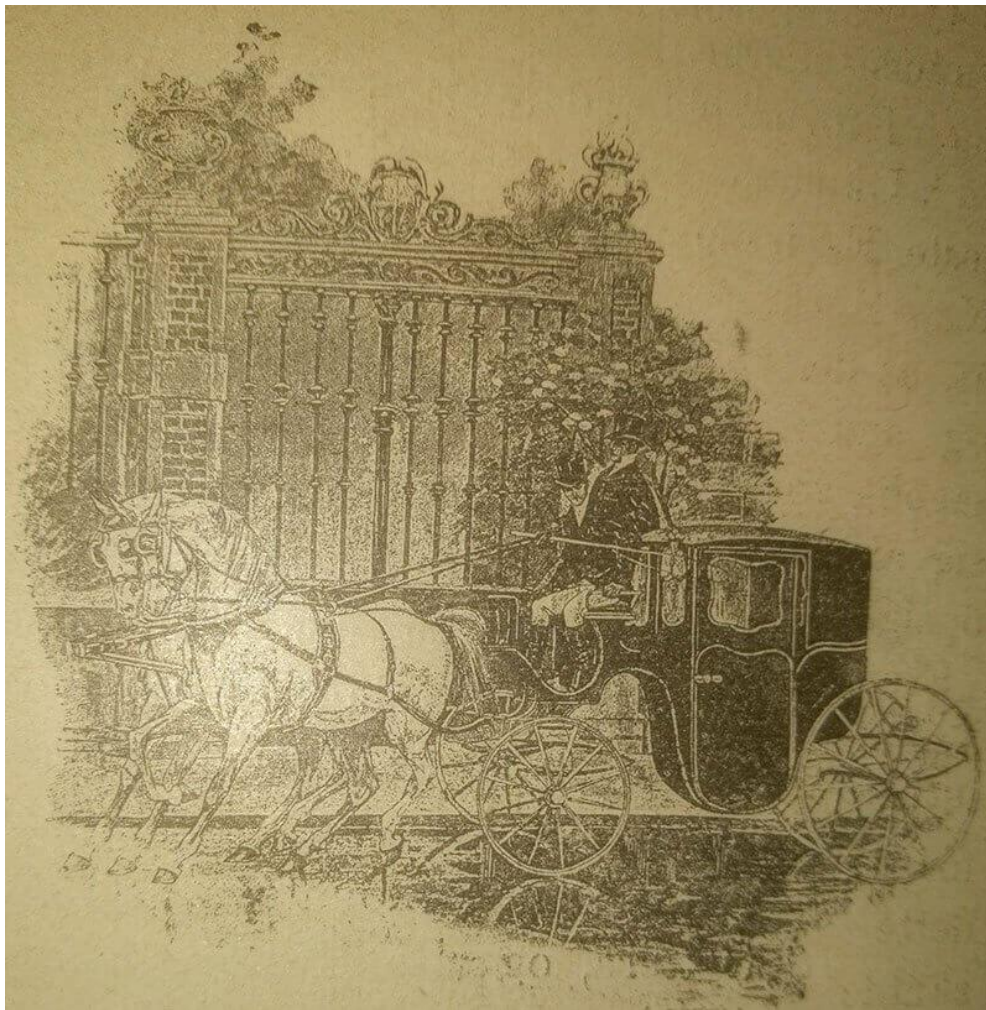
Af Taalmodighed og Ro kan en Kusk ikke have tilstrækkelig. Jo mere han udvikler sin Taalmodighed des større vil hans Dygtighed som Kusk blive, hvorimod en Kusk, der mangler disse Egenskaber, aldrig vil kunne præstere noget dygtigt i sin Omgang med de ham betroede Heste; i hans Haand bliver selv den bedste Hest den mest gjenstridige og egensindige, han fordærver ved raa Behandling og ved raa Straf i urette Tid ofte i en halv Time mere end en anden ved Taalmodighed og Ro knapt kan oprette i et halvt Aar.

Man kommer ofte i Situationer med sine Heste, hvor det falder en svært at beherske sin Vrede. Og dog maa man, naar man ikke vil skade sig selv men spare meget Arbejde og Møje, af al Magt bekjæmpe sine Lidenskaber og rolig søge at udgrunde, af hvad Aarsag Hesten har nægtet at bøje sig for ens Vilje. Man vil da ofte komme til den Erkjendelse, at det ikke var Hesten men en selv, der havde fremkaldt Modstanden.

Med Alvor og Flid maa Kusken forfølge den Opgave grundig at studere sin Hests Karakter og Temperament.

Som man vil se, er det ikke saa faa Egenskaber, man kræver hos den dygtige Kusk, og desværre er det jo saa, at her i Landet kun findes meget faa dygtige Kuske; de gode Kuske finder man oftere i England, Frankrig, Rusland og tildels ogsaa i Østrig-Ungarn og Tyskland, uagtet Reglerne for disse Nationers Kjøre metode ere noget forskjellige.

Kusketjenesten – del 2

Coupé fra Wrangels artikel i Hippologisk Tidsskrift 1896.

Behandlingen af Hesten i Stalden bidrager paa en vis Maade til dens Opdragelse; den har en overordentlig Indflydelse saavel paa Dressuren som paa Opfyldelsen af Arbejdet.

Enhver Kusk maa gjøre sig det til en alvorlig Opgave at studere sin Hests Karakter for derefter at indrette sin Behandling af den. Thi Hestene ere ligesom Menneskene meget forskjellige af Karakter og maa derfor behandles ligesaa forskelligt. Kusken maa søge klart at gjøre sig Hestens anatomiske Bygning anskuelig, thi denne Kundskab vil afholde ham fra ofte at misbruge Hesten, at tvinge den til saadanne unaturlige Stillinger og Vendinger, som den paa Grund af sin Bygning næppe er i Stand til at udføre. Den tænksomme Kusk vil gjerne underkaste sig denne Anstrængelse, da baade han og hans Hest vil have væsentlige Fordele deraf.

De Hovedfaktorer, der skulle lede Kusken saavel i Stalden som under Kørslen, er Kærlighed, Godhed og en meget behersket Strenghed til rette Tid. Ved kærlig og god Behandling kan man naa til de mest overraskende Resultater med en Hest, men man ingen Vegne kommer ved Haardhed og raa Behandling.

Godheden kan man lade Hesten føle dels ved venlige Ord dels i Gjerning. Selv om Hesten ikke forstaar hvert Ord, saa gjør dog selve det venlige Tonefald, hvori den tiltales, samme Indtryk som det gjør paa Mennesker. Paa den Maade opnaar man, hvad der bør være, et formelig fortroligt Forhold mellem Kusken og hesten, thi naar Hesten paa Grund af den gode Behandling i Stalden har faaet Hengivenhed for Kusken, saa vil den ogsaa i Tjenesten med Tillid og Villighed følge sin Styrer og taknemmeligt belønne ham med stadig Lydighed. Derfor bør man fremfor alt aldrig tabe Taalmodigheden eller Besindigheden, men søge ved at prøve de forskjelligste Methoder at naa Maalet ad fredelig Vej. Naturligvis maa man være streng, naar det er nødvendigt, men her er det faa, der forstaa rigtig at finde den rette Middelvej.

Det gjælder om at faa Heste til at holde af en men samtidig vise Lydighed. At opnaa dette er ikke nogen let men en overordentlig lønnende Opgave.

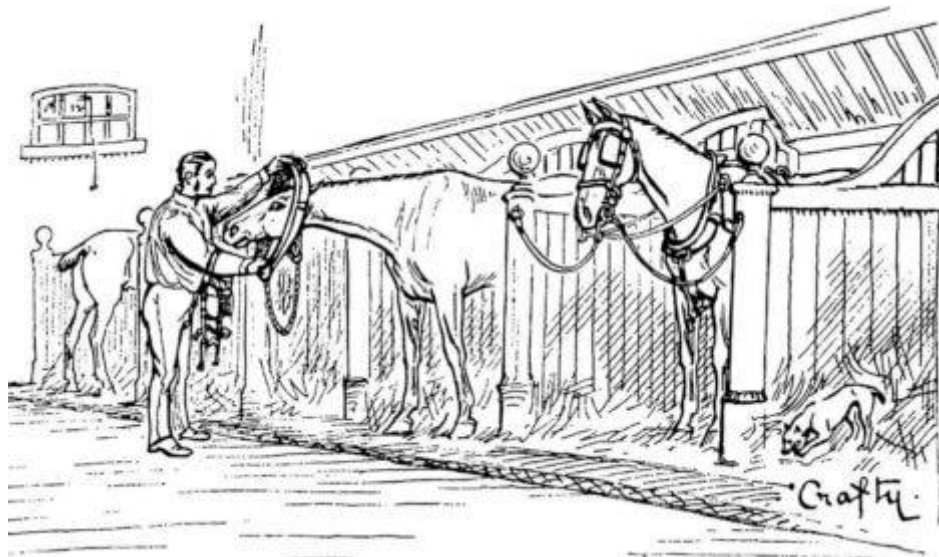
Hvis det viser sig nødvendigt at straffe en Hest, da maa det ske med stor Forsigtighed og med Hensyntagen til Hestens Temperament. Mange Hestepassere slaa Heste paa Hovedet, men et eneste Fejlslag kan have de farligste Følger, og sligt bør ikke finde Sted. Daarlige Kuske stille sig bag Hesten og slaa, en Manér, der er lige saa forkastelig som den foregaaende, da Hesten, ved at springe frem mod Krybben, kan tilføje sig meget alvorlige Beskadigelser (Bovlamhed etc.)

Naar man vil straffe en Hest, holder man den med venstre Haand ved Hovedet og tildeler den med højre Haand med et piskeskæft eller lignende et, højst to, meget følelige Slag over Ribbenene paa Hestens venstre Side.

Fortjener Hesten, naar den er forspændt, Straf, saa forkorter man først behørigt Linerne og passer nøje paa, at Piskeslaget hverken rammer Hals og Bagpartiet. Man skal lade Hesten modtage Piskeslaget mellem Hoften og Skuldren.

Naar Hesten har gjort sig fortjent til Straf ved egensindig eller ondskabsfuld Opførsel maa den afstraffes øjeblikkelig og paa Stedet paa den ovenfor beskrevne Maade, men Straf i Stalden maa altid, saa vidt det er muligt, undgaas.

Kusketjenesten – del 3

Kusken seler bedst hestene op, naar de står omvendt i spiltovet. Tegning efter Crafty: Paris a Cheval

Foruden Hestens Behandling danner den korrekte Opseling og Forspænding Grundlaget for Kjørekunsten. Opselingen maa altid udføres med den største Omhu og Behændighed, og Kusken maa have hele sin Opmærksomhed henvendt paa, at Seletøjet ligger, som det skal, og overalt passer rigtigt.

Som Rettesnor for Kusken gjælder da følgende. Først og fremmest maa han, før han begynder at paalægge Hesten Seletøjet, omhyggelig afgnide den med et let fugtet Stykke Tøj eller lignende. Naar dette er gjort lader han Hesten, for saa vidt Spiltovets Bredde tillader det, vende sig i dette. Er Hesten imidlertid meget stor, gjør man det bedst i at paalægge den en Trense, rykke den ned i Grebningen, vende den der og atter placere den i Spiltovet, thi en stor hest kan ved at vende sig i et mindre og fast Spiltov let paadrage sig Beskadigelse af Benene. Navnlig maa man være forsigtig med at vende Hesten i Vintertiden, naar den er skærpet.

Viser hesten Uvilje mod at blive opselet, maa man stadig have Tensen paa den, som man holder med venstre Haand, medens man med den højre lægger Selen paa.

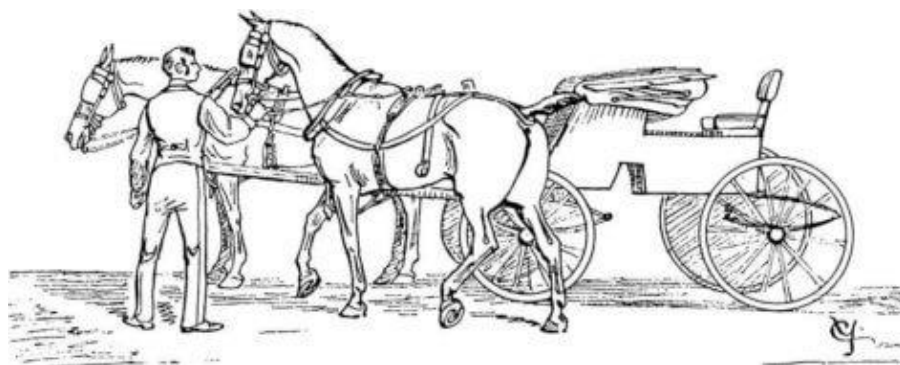
Saasnart Selen er trukket over Hovedet paa Hesten, anbringes den i sit Leje med Skaglerne forsigtigt over Hestens Ryg; Kusken fastspænder dog endnu ikke noget, forinden Hovedtøjet er lagt paa.

Hovedtøjet lægges paa paa følgende Maade: Kusken stiller sig paa venstre Side af Hestens Hoved, aftager med venstre Haand Tensen, højre Haand tager Hovedtøjets Nakkestykke og løfter det op over Hestens Pande, samtidig med at venstre Haand fører Biddene ind i Hestens Mund, som forsigtig aabnes ved at føre et Par Fingre ind i Mundvigen. Hovedtøjet skydes derpaa ind over Hestens Nakke, efter at først det venstre Øre og derefter det højre er taget frem under Nakkestykket. Manen og Pandelokken ordnes, Næseremmen fastspændes, derefter Kjæberemmen og tilsidst fastgjøres Kindkjæden under Bridonbiddet, efter at den fladt og jævnt er vredet.

Dernæst løfter Kusken med venstre Haand Hestens Hale og fastspænder Haleremmen, hvorved det maa paases, at der ikke kommer Haar imellem Asmissen (Puden) og Haleroden. Vandkappen lægges nu til Rette og dennes Gjord spændes fuldstændig fast, derefter spændes Buggjorden noget løsere og endelig fastspændes Yderlinen i Biddet.

Hvis der endnu skal ventes nogen Tid med Forspændingen, bindes Hesten op ved Opstandere, indtil der skal spændes for. Naar Hesten er opselet, renses Øjne og Næsebor med en Svamp, Man og Hale børstes, Hovene renses og sværtes.

Kusketjenesten – del 4

Forspænding af tospand. Tegning efter Crafty: Paris a Cheval

Efter at Forspændingen er færdig maa Kusken med et prøvende Blik nøje undersøge, om alt er i Orden, om han ikke har overset noget og i saa Fald straks rette Fejlen.

Efter at have iført sig Frakke og Handsker tager Kusken Linerne i venstre Haand saaledes at de, naar han strammer dem, virke ligelig paa begge Heste. Denne nøjagtige Tilpasning af Tøjlerne er nødvendig, thi hvis Linerne ere løse eller den ene er kort og den anden lang og Hestene, mens Kusken stiger op, sætte sig i Bevægelse, da har han intet Herredømme over dem, og der kan let ske store Ulykker herved. Kusken stiger op paa venstre Side af Vognen, hvorved han bruger højre Haand; ligesaasart han er oppe tager han Pisken i højre Haand.

Hvis der, mens Kusken indtager sin Plads, staar en Staldkarl foran Hestene, skal denne fjærne sig, saasnart Kusken har sat sig paa Bukken. Kusken maa saa en kort Stund blive holdende for at vænne Hestene til, selv om der ikke staar nogen Staldkarl ved Hovedet, at blive staaende stille.

Hestene maa være fast forspændte, det vil sige, de maa gaa passende stramt i Tøjet, paa anden Maade er det ikke muligt at kjøre paalideligt og elegant; ligeledes maa Optømningen være foretaget saaledes, at Hestene bære Hovedet ens. Ved lange Ture vil det dog være rigtigt at spænde Optøjlerne lidt længere.

Heste af uregelmæssigt Temperament maa have Linerne lidt forskelligt spændte, den hidsige noget kortere Liner end den flegmatiske. Dette er imidlertid en Fejl ved Forspandet, som Kusken kun delvis kan bøde paa, det gode Forspand bør naturligvis altid være af ensartet Temperament.

Ved Forspændingen af et Firspand er det nødvendigt, at der er to Personer tilstede. Stanghestene blive af Kusken forspændt, som vi tidligere have omtalt ved almindeligt Tospand. Med Forløberne beskæftiger sig en Staldkarl. Disse stilles et Par Skridt foran Stanghestene, man spænder Krydstøjlerne og derefter Skaglerne. Naar dette er udført, stiller Medhjælperen sig rolig ved Forløbernes Hoveder, medens Kusken bestiger Bukken og ordner Tøjlerne i sin venstre Haand. Det er heldigt at spænde Forløbernes Tøjler saaledes, at de gaa med Hovederne lidt tættere sammen end Stanghestene.

Med Hensyn til Forløbernes Liner, da er det jo almindelig, at de føres hen til Kuskens Haand gennem en Ring ved Stanghestenes Øren og derefter gennem en Ring anbragt over Optømmekrogen. Mere eller mindre ville disse Liner altid genere Stanghestene, omend man kjører sikrere paa denne Maade. Ved det ungarske Juckerspand benytter man dog ikke disse Støttepunkter, man lader i hvert Fald aldrig Linerne gaa

gennem nogen Ring ved Optømmekrogen men man benytter ganske simpelt de inderste Ringe i Vandkappen. Dette Forhold er imidlertid noget en Smagssag, men kan ogsaa kjøre meget solidt ved at lade Linerne gaa igennem de yderste Ringe, og derefter ved den yderste Side gennem en Ring ved Stanghestenes Øren. Til yderligere Sikkerhed befæster man ogsaa en Rem mellem Forløbernes Hoveder, saaledes at begge disse ere forbundne med hinanden.

Hvorledes Kusken sidder paa Bukken er af overordentlig Betydning for Ekvipagens hele Udseende. Mangt Herskab er i Besiddelse af de eleganteste Heste og Vogne, men de tage sig ikke ud, fordi Kusken sidder skødesløst paa Bukken.

Kusken skal have Sæde paa en skraa Buk og skal tage Plads paa højre Side af denne (naar undtages paa Gallavogne, hvor han sidder midt paa Bukken). Kuskens Holdning maa hverken være stiv eller skødesløs; han skal sidde rank hverken bøjet tilbage eller fremefter med Albuerne let sluttede til Kroppen, Underarmene skulle danne en ret Vinkel med Overarmen og Hænderne holdes midt for Kroppen, Benene strækkes ligefrem.

Kusken maa ikke under Kjørslen – som mange have for Vane – hilse til højre og venstre eller se sig om efter et eller andet. Han skal have sin Opmærksomhed udelukkende henvendt paa sine Heste og sondere en Strækning forud af Vejen for at være forberedt paa, hvade der skulde træde hindrende i Vejen.

Kun lige ved Begyndelsen af Kjøreturen skal Kusken hilse Herskabet, naar det stiger ind i Vognen; naar han holder med tom Vogn skal han hilse ham bekjendte højerestillede Personer, ved at bøje Overkroppen lidt frem og samtidig med en let Haandbevægelse – ude at bringe Armen af sin Stilling – føre Piskeskafte til Hatteskyggen. Thi at tage Hatten af passe ligesaa lidt for en Kusk som for en Soldat. Naar en Kusk faar Ordre af sit Herskab, skal han svare kort “Vel” e. l.

Denne fil er udarbejdet af <https://fahnøe.com/> efter ref. af Ole Jespersen <https://karetmager.dk/kusketjenesten-om-vigtige-egenskaber-for-en-kusk/>